

Kodėl reikia skiepyti vaikus?

Vakcina yra laikoma saugiausia ir patikimiausia apsauga nuo gyvybei pavojingų užkrečiamųjų ligų (infekcijų). Taip apsaugomas ne tik kiekvienas žmogus, tačiau ir sukuriama saugi aplinka visuomenei. Kiekviena vakcina yra skiriama apsaugoti žmogaus organizmą nuo konkrečios ligos/infekcijos visą gyvenimą arba tam tikrą laikotarpį. Pavyzdžiui, gripo vakcina – vienam gripo sezonui, difterijos – 5–10 metų.

Kas yra vakcina?

Vakcinos yra sudėtiniai imunobiologiniai preparatai, sudaryti iš susilpnintų arba užmuštų mikroorganizmų (bakterijų ar virusų) arba jų sudėtinių dalių (komponentų) bei pagalbinių cheminių medžiagų. Mikroorganizmai arba jų dalys yra genetiškai svetimi organizmui, todėl imuninė sistema juos atpažįsta, sukelia imuninį atsaką bei suformuoja imunitetą tam sukėlėjui, t. y. atsparumą. Vakcinos antigeno sukeltas atsakas panašus į tą, kurį sukeltų tikras (natūralus) tos ligos sukėlėjas, tačiau vakcinos antigeno toksinis poveikis yra daug silpnesnis.

Ar kūdikiai nėra per maži, kad būtų skiepijami?

Skiepijimo esmė – sužadinti kūdikio imuninės gynybos sistemas, nesukeliant žymesnių klinikinių požymių. Tam vartojamos vakcinos – natūralios substancijos, t. y. mikroorganizmai ar jų komponentai. Paskiepijus sužadinama visiškai natūrali imuninė reakcija, dauguma atvejų nesiskirianti nuo tos, kuri kyla sergant infekcine liga. Vaikai yra imunizuojami per kelis pirmuosius gyvenimo metus, kadangi vakcinomis valdomomis ligomis užsikrečia būdami labai maži.

Ar vaikams skiriama ne per daug vakcinų?

Kūdikiai ir maži vaikai paprastai susiduria su daugeliu iššūkių jų imuninei sistemai ir sėkmingai su jais susitvarko. Vakcinos yra tik maža dalis to, su kuo kūdikis susiduria kiekvieną dieną. Motinos gimdoje nėra bakterijų ir virusų, o vaikui gimus, jo imuninė sistema iš karto susiduria su daugybe įvairių iššūkių (mikrobų). Nuo pat gimimo tūkstančiai įvairių mikroorganizmų apsigyvena ant vaiko odos, nosies, gerklės ir žarnyno gleivinėse. Greitai suformuodami imuninį atsaką į šiuos mikroorganizmus, kūdikiai apsisaugo nuo jų patekimo į kraują ir nuo jų sukeltų sunkių ligos formų išsivystymo. Iš tiesų kūdikiai sugeba reaguoti į milijonus skirtingų virusų ir bakterijų, kadangi jų kraujyje cirkuliuoja daugybė imuninių ląstelių. Todėl per pirmuosius dvejus gyvenimo metus skiriamos vakcinos - yra „lašas jūroje“, lyginant su tuo, su kuo kūdikio imuninė sistema susiduria ir susidoroja kiekvieną dieną.

Ar geriau skiepytis nei persirgti natūraliu būdu?

Nustatyta, kad „natūrali“ infekcija dažnai sukelia geresnį imunitetą nei vakcinacija. Natūrali infekcija dažniausiai sukelia imunitetą po vieno infekcijos epizodo, o vakcinos gali reikėti kelių dozių. Pvz., difterijos, stabligės, kokliušo, hepatito B ir poliomieliito vakcina yra skiriama mažiausiai tris kartus.

Tačiau skirtumas tarp vakcinacijos ir imunizacijos yra už imunitetą mokama „kaina“. Už vakcinaciją mokama „kaina“ yra kelių injekcijų sukeltas nepatogumas ir kartais skaudanti ranka. Už kiekvieną natūralią infekciją mokama „kaina“, dažniausiai, yra gerokai didesnė: pvz., natūralios poliomielito infekcijos sukeltas paralyžius, psichinio vystymosi sulėtėjimas po natūralios Hib infekcijos, kepenų funkcijos sutrikimai po natūralios hepatito B infekcijos, kurtumas po natūralios parotito infekcijos ar plaučių uždegimas po natūralios vėjaraupių infekcijos.

Kodėl reikia skiepyti vaikus?

Vakcinacija sumažina infekcinių (užkrečiamų) ligų plitimą. Kai kurių ligų, pvz., poliomielito, difterijos paplitimas pasaulyje ženkliai sumažėjo, nes daugėjo pasiskiepusių asmenų skaičius. Tačiau labai svarbu skiepytis ir toliau, nes galimi vakcinomis valdomų ligų protrūkiai, esant mažėjančiam pasiskiepusių gyventojų skaičiui. Svarbu nenustoti vakcinuotis, nors šiuo metu gali būti registruojami vos keli ligos atvejai. Kuomet bus užmiršta skiepų nauda ir žmonės nebesiskiepys, vis

daugiau žmonių susirgs ir platins infekcijas kitiems. To pasekmė – padidėjęs sergamumas, mirtingumas, komplikacijų skaičius. Japonijos pavyzdys: 1974 m. Japonija sėkmingai įgyvendino kokliušo vakcinacijos programą, kuomet net 80 proc. japonų vaikų buvo paskiepyta šia vakcina. Tais metais buvo užregistruota tik 393 kokliušo ligos atvejų ir neužregistruotas nei vienas mirties atvejis. Tačiau praėjus keleriems metams pasklido gandai, jog vakcinuotis nuo kokliušo daugiau nebereikia, jog vakcina galimai nesaugi ir 1976 m. buvo paskiepyta tik 10 proc. vaikų. 1979 m. Japonija išgyveno didžiulę kokliušo epidemiją, kuomet buvo registruota 13 tūkst. susirgimų kokliušu ir net 41 mirties atvejis. 1981 m. vyriausybė pradėjo vakcinaciją nuo kokliušo ir šios ligos atvejų skaičius ženkliai sumažėjo.

Ar paskiepijus galimos nepageidaujamos reakcijos į skiepą? Kaip jos pasireiškia? Kada reikėtų kreiptis į gydytoją?

Kiekvienos vakcinos apraše visada nurodoma, kad vakcina yra imunobiologinis preparatas, kurį panaudojus, galimos nepageidaujamos reakcijos. Dažniausiai tai vietinės reakcijos – patinimas, paraudimas, sukietėjimas dūrio vietoje. Bendro pobūdžio reakcijos – pakilusi temperatūra, galvos skausmas, bėrimas ir kt. Organizmo reakcija į kiekvieną skiepą yra nevienoda. Prieš skiepą gydytojas turi perspėti pacientą apie galimas vietinės ar bendro pobūdžio reakcijas.

Informacijos šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro medžiaga.

Parengė: Visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči sveikatos priežiūrą mokykloje Dalia Jociuvienė, dalia.jociuviene@sveikatos-biuras.lt

